

Inhoudsopgawe :

POLEN / GEMATIGDE LIJN VOORLOPIG IN HET VOORDEEL pag. 1

HET -BEZOEK AAN NEDERLAND pag. 5

POLEN / GEMATIGDE LIJN VOORLOPIG IN HET VOORDEEL

Een open brief van CC-lid en voorzitter van de Poolse Journalistenbond, *) , gericht tot medepartijgenoten aan de vooravond van het op 29 maart gehouden 9e plenum van het CC van de PVAP, bracht in de openbaarheid wat gewone partijleden allang wisten, namelijk dat binnen de PVAP een verbeterde strijd gaande is tussen voor- en tegenstanders van interne hervorming en verzoening met de onafhankelijke vakorganisatie Solidariteit.

beschuldigde voorstanders van de harde lijn ervan door middel van provocatie een situatie te willen scheppen, die het gebruik van geweld rechvaardigt, en voor dit beleid steun te zoeken bij de buurlanden van Polen. Deze hardliners, die impliciet verantwoordelijk worden gesteld voor de huidige ernstige crisis in Polen, verzetten zich actief tegen hen, die een sociaal compromis voorstaan zoals PVAP-leider , premier en vice-premier , aldus

De factievorming binnen de PVAP tot in het hoogste partijorgaan, het Politburo, heeft na het bereiken van de basisovereenkomst tussen de autoriteiten en de onafhankelijke vakorganisatie Solidariteit op 31 augustus 1980 het akkoord van Gdansk, niet alleen steeds weer geleid tot hoog oplopende spanningen met Solidariteit, maar is mede de oorzaak van de vertraging van het Buitengewone 9e Partijcongres, dat een nieuw partijprogramma moet vaststellen. De orthodoxe partijvleugel beschouwde het akkoord van Gdansk als een compromis van tijdelijke aard en poogde op allerlei manieren de verwezenlijking ervan tegen te houden en uit te stellen. Zo provoceerde zij een toenemende escalatie in de eisen die door Solidariteit aan de autoriteiten gesteld werden. Op plaatselijk en regionaal niveau leidde dit tot

*) is bovendien redacteur van het grootste dagblad van Polen, Zycie Warszawy, alsmede lid van de organisatie "Ervaring en Toekomst" (DIP). DIP werd in november 1978 opgericht als open forum voor alle politieke en maatschappelijke richtingen en telt momenteel + 300 leden. De groep publiceerde begin 1979 een vertrouwelijke studie, waarin de Poolse autoriteiten gewaarschuwd werden voor het gevaar van een uitbarsting van ontevredenheid onder de bevolking. Januari 1981 verscheen een derde rapport "Maatschappij in crisis", handelend over de huidige economische en politieke situatie en hoe deze op te lossen.

is door de Katholieke Hogeschool Tilburg uitgenodigd om op 14 april a.s. een lezing over de situatie in Polen te houden.

conflicten met de vakbond, die slechts door tussenkomst van de regering bijgelegd konden worden.

Binnen de PVAP verzette deze groep zich al even fel tegen het hervormingsproces, dat zich aan de basis van de partij afspeelde. Met het oog op het te houden Buitengewoon 9e PVAP-congres is een stroom van voorstellen tot vernieuwing vanuit de basis op gang gekomen, die niet in de laatste plaats gekenmerkt wordt door de omstandigheid dat van de ruim 3 miljoen PVAP-leden een derde zich bij Solidariteit heeft aangesloten.

De voorstellen variëren van de eis tot scheiding van staats- en partijfuncties, het stellen van tijdslimieten aan functies en geheime stemmingen tot suggesties voor het herstel van de sociaal-democratische tradities (afschaffing van de leidende rol van de PVAP en meer speelruimte voor andere politieke partijen). Noemde in september nog eind '80 - begin '81 als tijdstip voor het partijcongres, successievelijk werd deze datum steeds verder vooruitgeschoven. Op het 7e CC-plenum (1 - 3 december) werd als datum eind maart-begin april genoemd, mede in verband met het grote aantal reacties vanuit de basis. Ter structurering van de voorbereidingen werd een negental commissies in het leven geroepen onder leiding van Politburolid , die als voornaamste opdracht kregen de diverse reacties te stroomlijnen.

Binnen deze commissies ontbrandde weldra de strijd tussen de dogmatische lijn en de meer verzoeningsgezinde lijn, die een grondige hervorming van de interne structuur en de rol van de PVAP in het maatschappelijk leven voorstaat. Inmiddels waren er geheel in strijd met het democratisch-centralisme tussen plaatselijke partijafdelingen horizontale werkverbanden ontstaan, waar dergelijke hervormingsvoorstellen verder uitgewerkt werden.

Politburolid nam in februari tegen deze gang van zaken tweemaal scherp stelling. Begin februari hield hij een krachtig pleidooi voor het behoud van de centralistische structuur in Polen en wees hij elke verandering in het "ideologisch gezicht" van de PVAP van de hand als een aanslag op de "eenheid, de samenhang en discipline" binnen de partij. Hij deed dit in een toespraak, waarin hij verslag deed van de werkzaamheden van de commissies, die het Partijcongres moeten voorbereiden. verwierp bepaalde binnen deze commissies naar voren gebrachte ideeën, die uitgaan van een grotere democratie binnen de partij en van terugdringing van de

alles overheersende rol van de PVAP in het politieke leven in Polen. De PVAP, aldus , dient verantwoordelijk te blijven voor "het geheel van de gang van zaken in het land" en er kan geen sprake zijn van het opgeven van het democratisch-centralisme : "democratie zonder centralisme is niet beter dan centralisme zonder democratie".

Eind februari liet door middel van het PVAP-partijdagblad Trybuna Ludu opnieuw weten dat radicale wijzigingen in de structuur van de PVAP uitgesloten zijn.

Het Bydgoszcz-incident dwong tenslotte de partijfacties tijdens het 9e CC-plenum van 29 tot 30 maart tot een directe krachtmeting.

Hoewel het maar buiten toe leek alsof het plenum vooral moest beslissen wel of geen confrontatie met Solidariteit aan te gaan, was de inzet in feite veeleer de ideologische koers, die de PVAP moest gaan volgen.

De berichtgeving over het verloop van het CC-plenum is niet eenduidig. Volgens informatie, waarover de Solidariteitleiding beschikt, zou een meerderheid van het Politburo voor een verharding van koers gekozen hebben

Voorstander daarvan waren , , en , terwijl alleen , en zich uitspraken voor een gematigde opstelling, die moest resulteren in een compromis met Solidariteit. Van de overige Politburoleden sprak zich niet uit, terwijl vanwege een hartinfarct niet aanwezig kon zijn. Slechts door te dreigen met aftreden zou premier hebben voorkomen dat gekozen werd voor de harde lijn en daarmee voor een confrontatie met Solidariteit.

Volgens een andere lezing zouden "bepaalde kaderleden" tijdens de zitting hun ontslag hebben aangeboden, te weten de Politburoleden en en het plv . Politburolid , maar zou het CC het ontslag niet geaccepteerd hebben om Moskou niet te provoceren.

Hoe de toedracht tijdens het plenum ook is geweest, het communiqué, dat na afloop van de zitting uitgegeven werd, sprak zich in elk geval uit voor onderhandelingen met Solidariteit en gaf premier het mandaat hiertoe. Daaruit bleek ook dat functies binnen de PVAP voortaan met geheime stemmingen en meer kandidaten dan plaatsen zullen plaatsvinden, terwijl het Buitengewone 9e PVAP-congres uiterlijk 20 juli zal moeten beginnen. Dit alles wijst voorlopig in de richting van een overwinning van hen die de gematigde vernieuwings- en verzoeningskoers van en

voorstaan.

Of hiermee een einde gekomen is aan de factiestrijd moet worden betwijfeld.

heeft als algemeen secretaris van de voorbereidende commissies van het 9e PVAP-congres een grote invloed op de binnen de commissies te nemen beslissingen. Hij kan daarbij ongetwijfeld rekenen op de steun van de CPSU, die met de afloop van het plenum zeker niet gelukkig zal zijn, omdat die in haar ogen een knieval voor Solidariteit moet betekenen.

1 april 1981

HET

-BEZOEK AAN NEDERLAND

Op 13 maart arriveerde

- door o.m. het

CPN-dagblad De Waarheid gekwalificeerd als een van de belangrijkste adviseurs van de Sowjetregering op het gebied van de internationale politiek - voor een bezoek aan ons land in verband met het verschijnen van een samen met de journalist geschreven boek over de Sowjetrussische buitenlandse politiek *). Aan de presentatie van dit boek en aan

's bezoek, dat tot 15 maart zou duren, werd in de vaderlandse dag- en weekbladers uitgebreid aandacht geschonken, terwijl de NOS-rubriek Panoramiek op 18 maart een vraaggesprek uitzond met deze Sowjetfunctio- naris. maakte van de gelegenheid voorts gebruik om een informele

bespreking te voeren met leden van de Vaste Kamercommissies voor Defensie en voor Buitenlandse Zaken en had een ontmoeting met enkele CPN-prominenten, n.l. voorzitter , partij-ideoloog en buitenland-secretaris

maakte van elke geboden gelegenheid tijdens dit bezoek gebruik om de Sowjetvredespolitiek uiteen te zetten en m.n. de -voorstellen van het 26e CPSU-congres over onderhandelingen m.b.t. wapenbeheersing toe te lichten. Tijdens de persconferentie ter presentatie van het boek stelde dat over SALT-2 niet opnieuw te onderhandelen valt en waarschuwde hij voor "uiterst rechtse stromingen" in de Verenigde Staten en andere Westerse landen. Voorts beschuldigde hij de NAVO ervan de wapenwedloop weer op te voeren, onder meer door het besluit tot modernisering van de middellange afstandsraketten in Europa. In een vraaggesprek met het dagblad De Waarheid (16-3-'81) stelde een terugval naar een nieuwe Koude Oorlog niet denkbeeldig te achten en met het oog op de toenemende risico's van de steeds verder ontwikkelde wapensystemen onderhandelingen absoluut noodzakelijk te vinden. Hij toonde zich overigens niet pessimistisch en was - aldus de Volkskrant van 16 maart - "ervan overtuigd dat de ontspanning tussen Oost en West de toekomst heeft, gewoon omdat er geen redelijk alternatief is. Maar het zal wel een zaak van doorlopend strijd zijn".

*) en , Het Sowjetstandpunt - Moskous visie op de Oost-West-politiek, Uitgeverij In de Knipscheer, Haarlem, 1981.

Buitenlandse Zaken van de Raad van Nationaliteiten (een onderdeel van het Sowjetparlement), een commissie die onder leiding staat van CC-secretaris en plv. Politburolid

is zijn carrière begonnen als medewerker bij het persbureau Nowosti en werkte vervolgens van 1960 tot 1962 op de redactie van het internationaal communistische tijdschrift Vraagstukken van Vrede en Socialisme. Hij is onder Politburolid en KGB-voorzitter , toen deze nog de functie had van CC-secretaris belast met de relaties met regerende CP-en, hoofd geweest van de z.g. Adviseursgroep van de met deze relaties belaste CC-afdeling. Tegenwoordig is directeur van het in Moskou gevestigde Instituut voor de Verenigde Staten en Canada van de Sowjetacademie van Wetenschappen, een functie die hij sinds de oprichting van dat instituut in 1967 bekleedt. Dit z.g. Amerika-instituut is een van de researchorganisaties, die nauwe relaties onderhouden met de CC-afdeling Buitenland, betrokken zijn bij de beleidsvoorbereiding van de Sowjetrusische buitenlandse politiek en van tijd tot tijd ook in het buitenland ten behoeve van deze CC-afdeling actief zijn. is bovendien hoofd van de sectie "Problemen betreffende Ontwapening", een van de vier onderafdelingen van de Wetenschappelijke Raad voor het Onderzoek van Problemen m.b.t. Vrede en Ontwapening. Deze Wetenschappelijke Raad werd in juni 1979 opgericht op initiatief van het Sowjetcomité voor de Verdediging van de Vrede, de Sowjetacademie van Wetenschappen en het Sowjetstaatscomité voor Wetenschap en Techniek. Van meet af aan leek de Raad vooral bedoeld te zijn als een nieuw beïnvloedingsinstrument met een groot prestige dat belangstelling kan wekken bij Westerse vredesorganisatie en vooral ook wetenschappelijke instellingen en instituten op polemologisch en "vredes" terrein

Genoemde Wetenschappelijke Raad voor "Vredesonderzoek" is - voorzover bekend - tot voor kort internationaal niet actief geweest. Pas zeer onlangs werd de aandacht erop gevestigd dat deze Wetenschappelijke Raad samen met het Sowjetcomité voor Europese Veiligheid en Samenwerking

in Moskou een symposium heeft georganiseerd (1 t/m 3 april), waarvoor wat Nederland betreft wetenschappers uit de "polemologische sfeer" en ws. ook politici een uitnodiging hebben ontvangen. Uitnodigingen zijn ook gegaan naar het NCEVS (Nederlands Comité voor Europese Veiligheid en Samenwerking) en het door de CPN gedomineerde samenwerkingsverband "Stop de N-bom, Stop de Kernwapenwedloop". Een aantal Nederlanders heeft deze invitatie inderdaad gehonoreerd.